

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

580 פ"ק פסח ואפ"כ תשפ"ג י"ט י"ג י"א י"ד י"ז י"ח י"ט
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

הנושא: היכן קבורה רחל אימנו?

מאתיים ועשר שנה. וזה אחד מן הדברים ששינו לתלמי המלך (עי' מגילה ט. ע"כ).

וכענין זה מובא אף במדרש שוחר טוב (תהלים פרק י"ח):
אמר רב שמואל: לפי שהיה הקב"ה מפתה את משה כל שבעת ימי הסנה שילך בשליחותו וכו', אמר משה להקב"ה: רבון העולמים, כבר חשבתי מה שאמרת לאברהם אבינו בבין הבתרים "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה", ועדיין לא נשלמו ולא עשו שם אלא מאתים ועשר? אמר לו הקב"ה: לא כמו שאתה מחשב לעצמך, שמיום שנולד יצחק הקדמתי להם הקץ ודלגתי אותו וכו' וכבר נשלם. עכ"ל.

והנה מצינו מחלוקת האם ארץ ישראל היתה שייכת בקנין לאבות הקדושים או עדיין לא ורק בזמן כיבוש הארץ על ידי יהושע זכינו לקבל את ארץ ישראל. כפי שהגמרא במסכת בבא בתרא (ק.) מביאה מחלוקת האם ניתן לקנות קרקע על ידי הליכה. וז"ל: ור' אליעזר, רבים במאי קנו ליה? בהילוכא, דתניא הלך בה לארכה ולרחבה, קנה מקום הילוכו, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, אין הילוך מועיל כלום עד שיחזיק. אמר ר' אלעזר, מ"ט דר' אליעזר, דכתיב "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה". ורבנן, התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי, כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו. עכ"ל.

נמצא שנחלקו האם אברהם אבינו קנה את ארץ ישראל בהילוכו או לא. וזוהי המחלוקת האם ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו או רק אחר שנכנסו לארץ ישראל וכבשוה.

החיד"א זצוק"ל בספרו ראש דוד (פרשת וארא) וכן הגאון רבי שלמה קלוגר זצוק"ל בספרו חכמת התורה (פרשת לך לך דף ר"ד) כתבו, שניתן לחשב את חשבון הגלות מלידת יצחק רק אם אומרים שארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, כי אם הארץ היתה שייכת כבר לאברהם אבינו וזרעו, מה שייד לומר שהחלה הגלות מלידת יצחק. הרי נגזר "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם" ולשיטת חכמים ארץ כנען נחשבת כארץ לא להם לפי שעדיין לא ניתנה להם, וכיון שנולד יצחק נמצא 'זרע אברהם' שוהה 'בארץ לא לו'.

והנה, מצינו כי יעקב אבינו ציוה את בניו להעלות את גופו ולקבורו בארץ ישראל, ולכאורה, הרי מובא בזה"ק (פרשת ויחי דף רכה:) על מי שחי בחוצה לארץ ואחר פטירתו מעלים את גופו לקבורה בארץ ישראל, עליו הכתוב אומר "ותבואו ותטמאו את ארצי". וכן הוא בכתובות (קיא.), שאסור להביא מת מחו"ל לארץ

עם ישראל נגזר עליהם בברית בין הבתרים להיות משועבדים במצרים ארבע מאות שנה, אולם למעשה היו במצרים רק רד"ו שנים. ומצינו כי אחד הטעמים לכך הוא, כי את גלות מצרים החלו לחשב מלידת יצחק אבינו, שיעקב אבינו נולד כאשר אביו יצחק היה בן ששים ויעקב אבינו ירד למצרים בגיל מאה ושלושים, ועוד שהו במצרים מאתיים ועשר שנים, הרי לך ארבע מאות שנה.

וכך כתב רש"י בפרשת לך לך על הפסוק (ט"ו, י"ג) "ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" כתב שחשבון ארבע מאות שנה של גלות מצרים החלה מלידת יצחק וז"ל: משנולד יצחק עד שיצאו ישראל ממצרים ארבע מאות שנה, כיצד? יצחק בן ששים שנה כשנולד יעקב ויעקב כשירד למצרים אמר: "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה", הרי ק"צ. ובמצרים היו מאתים ועשר כמנין רד"ו, הרי ארבע מאות שנה. וא"ת במצרים היו ארבע מאות הרי קהת מיורדי מצרים היה צא וחשוב שנותיו של קהת ושל עמרם ושמונים של משה שהיה כשיצאו ישראל ממצרים, אין אתה מוצא אלא שלש מאות וחמשים ואתה צריך להוציא מהן כל השנים שחי קהת אחר לידת עמרם, ושחי עמרם אחר לידת משה.

"בארץ לא להם" - ולא נאמר בארץ מצרים אלא לא להם, ומשנולד יצחק ויגר אברהם וגו' ויגר יצחק בגרר (תהלים ק"ה) ויעקב גר בארץ חם (בראשית מז) לגור בארץ באנו. עכ"ל.

וכן בפרשת בא (פרק י"ב פסוק מ') עה"פ "ומושב בני ישׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה". כתב רש"י: שלשים שנה וארבע מאות שנה - בין הכל. משנולד יצחק עד עכשיו היו ארבע מאות שנה. משהיה לו זרע לאברהם נתקיים 'כי גר יהיה זרעך' ושלשים שנה היו משנגזרה גזירת בין הבתרים עד שנולד יצחק. ואי אפשר לומר בארץ מצרים לבדה שהרי קהת מן הבאים עם יעקב היה, צא וחשוב כל שנותיו וכל שנות עמרם בנו ושמונים של משה, לא תמצאם כל כך, ועל כרחך הרבה שנים היו לקהת עד שלא ירד למצרים, והרבה משנות עמרם נבלעים בשנות קהת, והרבה משמונים של משה נבלעים בשנות עמרם, הרי שלא תמצא ארבע מאות לביאת מצרים. והוזקקת לומר על כרחך, שאף שאר הישיבות נקראו גרות, ואפילו בחברון, כענין שנאמר (בראשית לה) "היא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק". ואומר (שמות ו) "את ארץ מגוריהם אשר גרו בה". לפיכך אתה צריך לומר, "כי גר יהיה זרעך" משהיה לו זרע. וכשתמנה ארבע מאות שנה משנולד יצחק, תמצא מביאתן למצרים עד יציאתן

ישראל, עולא קרי עליהם "ותבואו ותטמאו את ארצי". ואם כן כיצד לא הקפיד על כך יעקב אבינו?

ותירץ בספר לקט יוסף (ערך יוסף אות ב'), שכל האיסור נאמר רק לאחר שארץ ישראל התקדשה, אבל בזמן שקברו את יעקב אבינו עדיין ארץ ישראל לא נתקדשה ולא היתה מוחזקת להם מאבותיהם, ולכן הותר להם להיקבר בארץ ישראל אף שחיו בחוצה לארץ.

ועל פי דרכינו יש לומר, כי יעקב אבינו ביקש להיקבר בארץ ישראל כדי להוכיח להם שארץ ישראל לא התקדשה ממילא מתחילים לחשב את גלות מצרים מלידת יצחק. ובזה היתה נחמה גדולה לעם ישראל, כי גזירת שעבדו התקצרה בכמעט מאתיים שנה.

והנה הגאון רבי שלמה קלוגר זצוק"ל בספרו חכמת התורה (פרשת וישלח) בא עם חידוש, שאת רחל אימנו העבירו מקברה שבבית לחם וכיום היא קבורה במערת המכפלה. בזה הוא מפרשת את הפסוק (וישלח ל"ה, כ) "היא מצבת קבורת רחל עד היום". דלכאורה מה הענין הקבורה לכאן והיה די באומרו היא מצבת רחל? אלא שהסיבה היא שלא נקברה רחל עם יעקב הוא מטעם שאמרו חז"ל (בר"ר עב, ג) כיון שביזתה משכבו של צדיק שאמרה "לכן ישכב עמך הלילה", ולפי"ז כיון שביזתה אותו רק לילה אחד, לכן נענשה מידה כנגד מידה שלילה אחד לא תהיה נקברת במערת המכפלה, אבל אחר כך נקברה במערת המכפלה.

וכמו שהקב"ה קבר לבדו את משה רבינו, כן לגבי רחל, דתחילת הקבורה נקברה על ידי יעקב בבית לחם אבל אחר כך נטולה מלאכי השרת וקבורה במערת המכפלה, או שאחר מיתת יעקב לילה אחד אחר שנקבר יעקב הובאה גם רחל ונקברה שם. יע"ש כל דבריו.

והנה, הרמב"ן (תולדות כו, ה) הקשה כי מצד אחד הגמרא ביומא (כה:) אומרת, שאברהם אבינו קיים את כל התורה כוהל ואפילו עירובי תבשילין. ואם כן כיצד יעקב אבינו נשא שתי אחיות, דבר האסור מדין תורה.

אלא כתב הרמב"ן (תולדות שם ובפרשת אחרי מות יח, כה), שכאשר נכנסו לארץ ישראל הם קיימו את כל המצוות, אך בחוץ לארץ שמעלתה נמוכה ולא נשלטת באופן ישיר על ידי הקב"ה לא קיימו. משום כך יעקב אבינו נשא שתי אחיות כאשר היה אצל לבן בארם, וכאשר נכנס לארץ ישראל מתה רחל - כדי שלא יכנס לארץ ישראל כאשר הוא נשוי שתי אחיות, ובלשונו:

"וזו היא מצות יעקב אבינו לביתו ולכל אשר עמו בשעת ביאתם לארץ הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם והטהרו. והשם לו לבדו נתכנו עלילות, שמתה רחל בדרך בתחילת בואם בארץ, כי בזכותה לא מתה בחוצה לארץ, ובזכותו לא ישב בארץ עם שתי אחיות והיא היתה הנשאת באיסור האחוה."

וכן כתב הרמב"ן (בפרשת ויחי) עה"פ "ואקברה שם", דלכן לא הוליק יעקב את רחל למערת המכפלה, כדי שלא יקבור שם שתי אחיות, כי יבוש לו מאבותיו, ולא היה הנושאת לו בראשונה בהיתר, ורחל באהבתו אותה בנדר אשר נדר לו לקחה.

וכן כתב מהרימ"ט בדרשותיו (סוף פרשת ויחי) בטעם שמתה רחל תיכף בכניסתם לארץ, שלא יכנס לא"י בשתי אחיות, ומה שלא מתה לאה, משום דקדמה נישואיה ובהיתר נשאה, אבל רחל שנשאה אחר לאה מתה, ואף שאת רחל קידש תחלה בעבודה, בני נח בבעילה תלי רחמנא וקידושין אין להם. עיי"ש.

אלא שלפי זה צריך ביאור חידושו של הגאון רבי שלמה קלוגר, שבאו מלאכי השרת ונשאו את גופה של רחל אימנו וקבורה במערת המכפלה, כיצד הכניסו את גופה לארץ ישראל הרעי יש איסור של יעקב אבינו שנשא שתי אחיות?

אלא שכתב בספר זכרון יעקב (פרשת ויחי), דמה שכתב הרמב"ן שהאבות קיימו את התורה רק בארץ ישראל ולא בחו"ל, אתי שפיר רק אי סבירא ליה כשיטה שארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, וכבר היתה בה קדושת ארץ ישראל, אזי יש לחלק

ולומר דבחו"ל לא קיימו את התורה אלא רק בארץ ישראל. משא"כ לפי השיטה שארץ ישראל אינה מוחזקת לנו מאבותינו, וממילא לא חל בה עדיין קדושת ארץ ישראל, נמצא כי ארץ ישראל וחוצה לארץ שוים, ממילא אין מקום לחלק ולומר שקיימו את כל התורה רק בארץ ישראל ולא בחוצה לארץ. עכ"ד.

לפי זה יש לומר, כאשר יעקב אבינו ביקש להיקבר בארץ ישראל על אף שנפטר בחוצה לארץ, הוכיח כי ארץ ישראל לא נתקדשה עדיין ואין לחלק בין חוצה לארץ לארץ ישראל, וכשם שהותר לשאת שתי אחיות בחוצה לארץ (כגון מחמת שהתגיירו רחל ולאה והיו כקטן שנולד. וכן עוד כמה תירוצים נאמרו בזה כיצד הותר ליעקב לשאת אותן) כך הותר בארץ ישראל ושפיר יכול לקבורה במערת המכפלה. לכן לילה אחר קבורת יעקב באו מלאים והביאו את גופתה של רחל אימנו וקבורה במערת המכפלה.

מובא במדרש שמות רבה (פרשה ה-כ"ב), "למה הרעתה לעם הזה", כך אמר משה לפני הקב"ה: העם הזה מה עשו שנשתעבדו מכל הדורות שעברו, ואם בשביל שאמר אברהם אבינו "במה אדע כי אירשנה", ואמרת לו "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך", אם כן הרי עשו וישמעאל מבניו, והן צריכין להשתעבד כמוהם. עיי"ש.

להסביר ענין זה נקדים את דברי האור החיים הקדוש על הפסוק (וירא ט"ז, ה) "וַתֹּאמֶר שְׂרַי אֶל אַבְרָם חֲמִסִי עֲלֶיךָ אֲנִי נִתְּתִי שְׁפָחְתִי בְּחַיֶּיךָ וַתֵּרָא כִּי הִרְתָּה וְאֶקַּל בְּעֵינַיָה יִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֶיךָ"

שואל האור החיים הקדוש: "צריך לדעת למה מסרה דין שרה על אברהם והוסיפה לפרט ולומר 'חמסי עליך' שנראה שנתכוונה למעט הזולת, ואם על הגר נתכוונה אין בדבריה נכונה לפי הנראה, כי הגר היא שהקילה בכבוד גבירתה ועליה תלוניתה לא על אברהם. עוד צריך לדעת כוונת דברי אברהם אשר השיב הנה שפחתך וגו' שנראה שקבל קבלת שרי אלא שהוא מתקן מכאן והלאה ואם לא פעל און היה לומר מה תריב אלי".

מבאר האור החיים הקדוש: במדרש (בראשית רבה מה) מבואר, שהגר הייתה שפחת מלוג של שרה: "ולה שפחה מצרית ושמה הגר, שפחת מלוג היתה והיה חייב במזונותיה ולא היה רשאי למכרה".

המדרש מבאר את מעמדה ההלכתי של שפחה כזו – היא שייכת לאישה, אך הבעל (אברהם) חייב במזונותיה ואינו יכול למכור אותה לאחרים. והיינו לבעל יש 'קניין פירות ללא קניין הגוף'.

בגמרא בגיטין (מ.) נאמר: "אמר ר' זירא אמר ר' חנינא אמר רב אשי אמר רבי: עבד שנשא את בת חורין בפני רבו – יצא לחירות... כשרבו השיאו אישה".

אם כן, כאשר האדון משיא את שפחתו לאמה היא יוצאת לחירות כדין עבד. דברים אלו נפסקו להלכה בשולחן ערוך בהלכות עבדים (יורה דעה סימן רס"ז). בעקבות דברי הטור (שם) מוסיף הרמ"א (סעיף ע'): וכל שכן אם נושא שפחתו".

כאשר אדם בא בעצמו על שפחתו, מניח הטור שהוא לא רוצה לעבור על איסור (ביאת ישראל על שפחה) ולכן מסתמא הוא התכוון לשחררה בביאה זו.

הש"ך (ס"ק צ"ב) מסייג את הדברים רק למקרה שהאדון בא על השפחה לשם אישות. לדבריו, אם הוא בא עליה לשם זנות, מוכח שאין בעיניו בעיה לעבור על איסור, ולכן אין היא משוחררת.

נחלקו הראשונים מה הדין כאשר האדון בא על שפחתו בסתם – לא לשם אישות ולא לשם זנות. מדברי הרמב"ם (עבדים ט', א') מבואר שאין היא יוצאת לחירות, ואילו מדברי הר"ף (יבמות ה.) משתמע שגם בביאה סתם מסתמא הכוונה לשם אישות והשפחה יוצאת לחירות.

אם נסכם את היוצא מכל הנ"ל: להלכה נפסק כי אדון שבא על שפחתו לשם אישות אותה שפחה יוצאת לחירות. לדעת הר"ף גם ביאה סתמית נחשבת כביאה לשם אישות.

לאור דברים אלו מבאר האור החיים הקדוש את הדין והדברים בין אברהם לשרה לקראת גירוש הגר.

ראשית, העובדה ששרה טוענת כלפי אברהם ולא כלפי הגר מוסברת בצורה הבאה: "ודנה בזה ב' חילוקי דינים. ה-א' שאברהם גילה בפירוש שבא עליה לשם אישות או הגם שבא עליה סתם, חושבת הגר שהיא בת חורין ודעתה כהר"ף. והב' הוא שחשבה בדעתה הגר שיצתה לחירות מדין שאמרו בגיטין שכתבנו בסמוך, עבד שנשא בת חורין בפני רבו יצא לחירות וכן להפך שפחה שנשאת לבן חורין עשאתה גבירתה בת חורין ובזה פקע עבדות מהגר.

ולזה צעקה בפני אברהם כי עליו תלונתה ולא על הגר, כי הגר כפי הדין שחושבת בדעתה אין להאשימה, אבל חמסי עליך שאתה מסכים על דעתה שלא כפי הדין".

הגר אכן נהגה על פי הדין, להבנתה, כי אברהם בא עליה לשם אישות – ולפי הגמרא בגיטין ופסק הש"ע אכן היא יוצרת לחירות. על כן היא אינה עוד שפחה שרה ומותר לה להקל את גבירתה בעיניה. אין מה לפנות בתלונה להגר אלא לאברהם, שהוביל את הגר אל הטעות. שכן, כמו שראינו לעיל, הגר הייתה שפחה מלוג אצל אברהם – פירותיה שייכים לאברהם, אך גופה שייך לשרה. אברהם אינו יכול לשחרר את הגר גם אם יחפוץ בכך וייתן לה גט שחרור, שהרי גופה קנוי לשרה.

האור החיים הקדוש מסיק טענה זו מדקדוק בלשון המקראות: "והוא אומרה אנכי נתתי שפחתי בחיקך, פירוש שפחה זו שלי היא ואין לך בה אלא מליגת פירות. ולו היה שתבוא עליה בפירוש לשם אישות, אין לה בזה דין שיחרור, כי אינה שפחתך לשחררה והגם שתאמר כן בפירוש".

אך אברהם היה יכול לטעון כנגד שרה: הרי את מסרת שפחתך לבן חורין, ואם כן היא יצאה לחירות! אלא שגם טענה זו נסתרת בדברי שרה לאברהם: "ואם לצד טענת המשיא שפחתו לבן חורין וכו' וזו נתתיה לך לאשה שאתה בן חורין – דוקא אם נתתיה סתם... אבל אנכי לא הנחתי הדבר סתם, אלא פירשתי לך הדברים בפירוש שלא שחררתיה אלא עודנה שפחתי, הגם שהיא בחיקך. וכמו כן תמצא בדבריה הראשונים אליו שאמרה לו 'בא נא אל שפחתי' פירוש אחר, שיבא עליה עודנה שפחתה שהיה לה לומר בא נא אל הגר".

בדקדוק מפליא בלשונות המקרא מבין האור החיים הקדוש, שכל הדיון כאן הוא דין ודברים בסוגיות הגמרא בהלכות עבדים בין אברהם לשרה, על מעמדה של הגר והיכולת של אברהם לשחררה בעקבות ביאתו עליה.

בהמשך דבריו מסביר האור החיים הקדוש שזו הייתה גם הסיבה לבריחתה של הגר: "וכשידעה שרה כי אין סתירה לטענותיה ועודנה שפחתה ותענה שרי, ותברח וגו' פירוש כי הגר לא קבלה הדין וחשבה שעברו עליה את הדרך ודין בת חורין יש לה לצד שגבירתה נתנה אותה לבן חורין האדם הגדול אברהם אבינו עליו השלום ודאי יצתה לחירות, והוא לא שמעה התנאי שהתנית שרה, לזה ברח לה ויפגעו בה בני האלהים והודיעוה כי היא שפחה שרי ותקבל עליה את הדין ואמרה מפני שרי גבירתי וגו'".

והנה בספר קרבן שבת (פרק א' ס' ד) כתב, דאי נימא דישמעאל הוה בנו של אברהם אבינו ע"ה, א"כ גם הוא בכלל הגזירה של "כי גר יהיה זרעך", א"כ חובת הגלות על כל זרע אברהם דהיינו יצחק וישמעאל, ובדין שיהא כל אחד מהם משלם מחצית החוב דארבע מאות שנה. אך כ"ז הוא דווקא אם שוחררה הגר, משא"כ אם לא שוחררה הגר והו"ל ישמעאל בן האמה דוולדה כמותה שאין מתייחס אחר האב, לא שייך לומר על ישמעאל "כי גר יהיה זרעך". עכ"ד.

לפי זה יש לפרש את הפסוקים (וירא כ"א, י'): וְתֹאמַר לְאַבְרָהָם גֵרְשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֵת בְּנָהּ כִּי לֹא יִירָשׁ בֶּן הָאֵמָה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עַם יִצְחָק. וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אֹדוֹת בְּנוֹ".

וצריכים להבין שינוי הלשון שרה ייחסה לישמעאל שהוא בן הגר ולא לבן אברהם, שהרי קראתה בנה שאמרה "גרש האמה הזאת ואת בנה", ואברהם ייחס את ישמעאל לבנו כמו שנאמר "על אודות בנו"?

אלא שאברהם אבינו חשב ששרה שחררה את הגר ולכן הוא נחשב בנו, ושרה אמרה לו כי לא שחררה והיא עדיין שפחה וולדה כמותה.

לכן הצטער אברהם אבינו, כי רצה שחצי מהגזירה של שעבוד מצרים - יפול על ישמעאל, וזהו רק אם נחשב כבנו.

אחד מגדולי רבני הפרסים היה מולא אברהם חכם ז"ב שחיבר ספר יזראעלי בו מובאים הדרשות שלו משלים וסיפורים (נפטר שנת תשכ"ד).

וכשהוא נתמנה לרבה של העיר כרמנשאה שבפרס החל להתעניין אודות בני העיר והאם יש דבר חריג הדרוש טיפול מיידי וכדומה. אמרו לו שיש בעיר רופא חשוב מאוד ובכיר אשר היה יהודי והמיר את דתו, התאסלם עם כל בני משפחתו, ה' יצילנו!

מיד הלך הרב לבקרו. ופנה אליו בנעימות ושאל אותו: "בני, מה ראית לעשות מעשה נורא שכזה להמיר דתך, לעזוב אלקים חיים עבור אלהי נכר, ולהוציא עצמך מכלל ישראל?"

ענה לו הרופא: "הן אמת שדת האיסלאם אמונת הבל היא! אלא שפעם שמעתי רב דורש בבית הכנסת אודות יונה הנביא. ואמר את המדרש תנחומא (פרשת ויקרא סימן ח'): רבי מאיר אומר: מרגלית אחת תלויה במעין של דג והיתה מאירה ליונה כשמש הזה שהוא מאיר בגבורתו בצהרים והיה רואה יונה כל מה שבים ושתהומות שנאמר (תהלים לז) 'אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמוחה'. אמר לו הדג ליונה: אי אתה יודע שבא זמני להיאכל לתוך פיו של לוייתן. אמר לו: הוליכני לשם ואני מציל אותך ואת נפשי.

הוליכו אצל לוייתן אמר לו ללוייתן: בשבילך באתי לראות מדורך בים, ולא עוד אלא שאני עתיד ליתן חבל בצוארך ולעלות אותך לסעודה גדולה של צדיקים, הראהו חותמו של אברהם אבינו, הבית לברית וראהו לוייתן וברח מהלך שני ימים לפני יונה. אמר לו לדג הריני הצלתיך מפיו של לוייתן הראני כל מה שבים ובתהומות והראהו נהר גדול של מימי אוקינוס וכו'.

אמר הרופא כששמעתי זאת אמרתי: מה הדבר הזה? וכי אפשר לדבר עם לוייתן? וכי הוא נבהל מברית מילה? מיד החלטתי שאין בדברים הללו ממש. ואם כאלו סיפורים יש בתנ"ך, מה טובים הם מאגדות האיסלאם! לפחות אתאסלם ואחיה חיי נחת ושלווה.

מולא אברהם חכם הזדעזע: "בגלל טיפשותך איבדת עצמך ומשפחתך משני העולמות! חכם אתה בעיניך לזלזל בדברי רבותינו הקדושים אשר כל דבריהם דברי אלקים חיים! ואם לא ירדת לסוף דעתם היה עליך להבין שכנראה דיברו במשל כדי לשבר את האוזן, וכעת אגלה לך כוונתם אף על פי שאינך זכאי לכך.

דע לך שהבריאה כולה נבראה בששה ימים ובשביעי שבת. שבעת ימים אלו מורים על עולם הטבע, והברייה הגדולה ביותר בטבע היא הלווייתן ואדם לעומתו אין. כלומר ב"טבע" הלווייתן כביכול "בולע" את האדם. ולא רק הוא. האריה חזק מהאדם. הצבי מהיר ממנו, והנמלה זריזה ממנו. אם כן, במה הוא נחשב נור הבריאה?

אלא, כל בעלי החיים מורכבים בטבעם בתכונות קבועות ואין בכוחם להשתנות או להתעלות מעל עצמם ולסגל כוחות אחרים, ואילו האדם הוא בעל החיים היחיד היכול לשלוט בעצמו ולהכריח עצמו למשול ביצרו נגד הטבע! והראיה לכך היא מצוות ברית המילה. חוות אות ברית הניתן באדם לשמונה ימים הרומזים לדבר שהוא מעל הטבע! בכך מיוחד האדם יותר מכל נור הבריאה.

וזאת רמזו רבותינו הקדושים בדבריהם העמוקים, שהלווייתן ברח כשראה שיונה מהול, כי הבין עליונותו של יונה הנביא עליו.

התפעל הרופא עד מאוד, התחרט על מעשהו הנורא ואט אט חזר גם לאמונת ישראל בתורה הקדושה ובחכמי ישראל!

ממעשה הזה אנו למדים, כי כל המעשים המוזכרים בתנ"ך, חס ושלום לפרש אותם כפשוטם, אלא הכל רמזים לדברים עליונים. לכן כאשר אנו למדים בפרשה אגב ענין עשרת המכות, אין לנו ללמדם רק כפשוטם, אלא לדעת שבכל מכה ומכה יש רמזים וסודות עליונים, שחלקים כבר השגנו וחלקם נשיג רק לעתיד לבוא.

ומעתה כשלמדים את סיפור עשרת המכות, לא די לספר את הדברים כפשוטם אלא יש להכניס לליבו את המוסר השכל הנלמד מהם, שהקבי"ה שולט על העליונים והחתונות על הים על האויר ועל האדם, על הכל מכל. כל ועל ידי כך יתחזק באמונה ובבטחון בהשם יתברך. ולא יהיה רק "יודעת היום" אלא יגיע למצב של "והשבחת אל לבבך".

"לחיות אמונה". "צדיק באמונתו יחיה".